

NARZĘDZIOWNIK NAUCZYCIELA WSPOMAGAJĄCEGO

Karty pracy i scenariusze zajęć

Spis treści

Wstęp	3
Karty pracy	4
Emocje i uczucia – jak sobie z nimi radzić	4
Asertywność	6
Jak ludzie budują relacje?	8
O sobie – twórczo	10
Słowo i obraz	12
Scenariusze zajęć	14
Nauka prowadzenia rozmowy u nastolatków z Zespołem Aspergera	14
Powitanie, kłótnia, zgoda	16
Rozwijanie umiejętności rozumienia sytuacji społecznych i nazywania emocji	18
Rozwijanie umiejętności nazywania i wyrażania emocji	19

Wstęp

Podstawowym zadaniem nauczyciela wspomagającego jest ułatwienie funkcjonowania w szkole uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Nauczyciel ten współorganizuje proces kształcenia wspólnie z nauczycielami prowadzącymi zajęcia. Oprócz tego wspiera ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w rozwijaniu kompetencji społecznych i emocjonalnych.

Niniejsza publikacja zawiera zestaw kart pracy oraz scenariuszy zajęć do wykorzystania w pracy nauczycieli wspomagających. Mogą skorzystać z nich nauczyciele pracujący z uczniami w różnym wieku – od najmłodszych klas szkół podstawowych, po szkoły ponadpodstawowe. Materiały zamieszczone w *Narzędziowniku nauczyciela wspomagającego* doskonale sprawdzą się podczas zajęć indywidualnych prowadzonych w bezpośrednim kontakcie z uczniem, jak i w pracy zdalnej.

Karty pracy

Emocje i uczucia – jak sobie z nimi radzić

Ćwiczenie dla uczniów klas I-II szkoły podstawowej. Zadaniem dziecka jest zakreślenie odczuwanych uczuć i narysowanie sytuacji, które do nich doprowadziły.

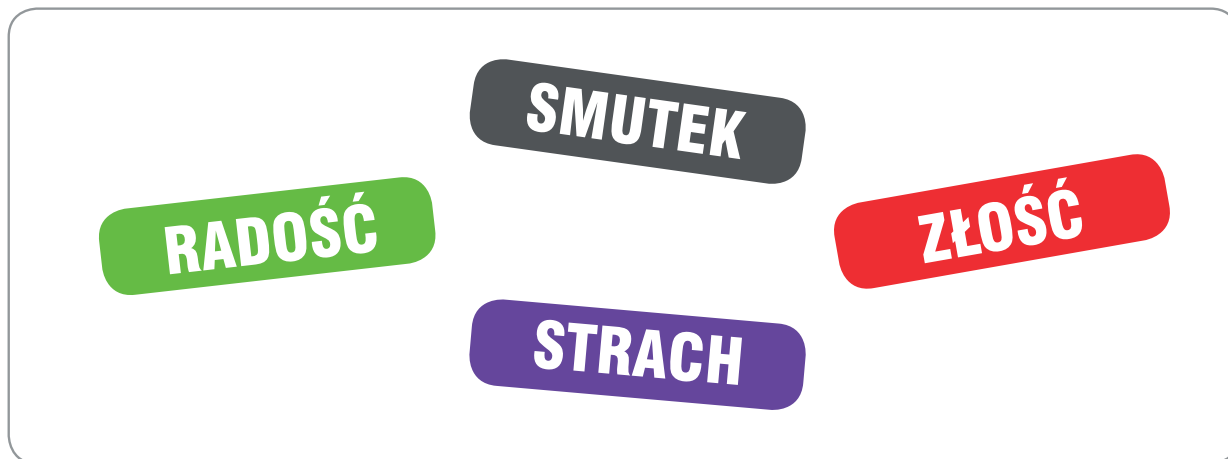
Cel: rozwijanie umiejętności wyrażania emocji i uczuć.

Czas trwania: 15 minut.

Przed rozpoczęciem pracy z kartą warto porozmawiać z dzieckiem na temat uczuć i emocji (czym są, kiedy ich doświadczamy). Warto przed zajęciami pobawić się z dzieckiem w gry rozwijające umiejętność wyrażania emocji i uczuć.

Jak się dziś czujesz?

 Przeczytaj z pomocą nauczyciela nazwy uczuć. Zakreśl te uczucia, które czułeś/czułaś dzisiaj w przedszkolu.

 Narysuj sytuację, która spowodowała, że tak się czujesz.

A large empty rounded rectangle provided for the student to draw a situation that caused the chosen emotion.

Asertywność

Ćwiczenie dla uczniów klas VII-VIII szkoły podstawowej oraz uczniów szkół ponadpodstawowych z autyzmem. Zadanie polega na zapoznaniu ucznia z tekstem i rozmowie na temat bohaterów i wydarzeń.

Cel: rozwijanie asertywności.

Przewidywany czas trwania: 10 minut.

Komentarz: Przed rozpoczęciem ćwiczenia warto porozmawiać z uczniem i poprosić, aby wyjaśnił, czym dla niego jest asertywność i czy może opowiedzieć o jakiejś sytuacji z życia, w której zachował się asertywnie. Uczeń może unikać prawdziwych odpowiedzi i dawać tylko te „poprawne i akceptowane przez nauczyciela”, dlatego warto uprzedzić go, że kluczowa jest szczerowość. Uczeń powinien rozumieć, że musi udawać kogoś, kim nie jest, ale odpowiedzieć tak, jak sądzi.

Asertywność I

Wagary

1. Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania.

Kajtek jest uczniem VII klasy, dobrze się uczy, ale ma problemy ze zrozumieniem chemii. Jest to nowy przedmiot i nie rozumie do czego mu się to przyda, poza tym jak na chwilę zamyśli się w trakcie lekcji, nie rozumie o czym mówi nauczycielka. Kajtek ma kolegę Radka, który również nie rozumie chemii i często opuszcza tę lekcję, ponieważ uważa, że to nie ma sensu. Radek zaproponował Kajtkowi, aby zamiast zostać na lekcji (chemii) poszli do parku pojeździć na rowerach. Kajtek ma duże wątpliwości, nie wie czy zgodzić się na propozycję Radka.

1. Co mogą zrobić Kajtek i Radek, żeby lepiej zrozumieć chemię?
2. Czy Kajtek powinien przystać na propozycję Radka?
3. Jakie mogą być konsekwencje dla Kajtka, jeżeli pójdzie na wagary?
4. Czy wagary zaszkodzą Kajtkowi i Radkowi? Dlaczego?
5. Jaka postawa Kajtka mogłaby być asertywna w opisanej sytuacji?
6. Co Ty zrobiłbyś/zrobiłabyś na miejscu Kajtka?

2. Uzasadnij swoje odpowiedzi.

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Jak ludzie budują relacje?

Ćwiczenie dla uczniów klas VII-VIII szkoły podstawowej oraz uczniów szkoły ponadpodstawowej. Zadanie polega na zapoznaniu ucznia z tekstem oraz rozmowie na temat postaw bohaterów.

Cel: umiejętność budowania relacji w grupie.

Przewidywany czas trwania: 20 minut.

W razie problemów ze rozumieniem przez dziecko problemu zazdrości i odrzucenia, nauczyciel może podjąć próbę wytłumaczenia uczniowi, jak powinien zachowywać się wobec przyjaciół, czym jest lojalność i dlaczego warto zawsze warto rozmawiać o tym, co przykre, tak, aby niwelować narastające niejasności i w jaki sposób umacniać relacje.

Jak ludzie budują relacje?

1. Przeczytaj tekst i odpowiedz na znajdujące się pod nim pytania.

Marzena pojawiła się w nowej klasie, prawie natychmiast wzbudzając sympatię większości.

Jej rodzina przeniosła się tu, bo ojciec dziewczyny otrzymał intratną pracę na stanowisku kierowniczym. Marzena była ładną brunetką, która swoją komunikatywnością i otwartością szybko zjednywała sobie ludzi. Miała też wiele sukcesów sportowych, co szybko uczyniło z niej jedną z bardziej znanych osób w szkole.

Nic dziwnego, że Anię także zafascynowała „nowa”, którą próbowała jak najszybciej poznać. Czuła też, że jako przewodnicząca klasy, powinna zaopiekować się Marzeną, by ta czuła się tu jak najlepiej. Od tej pory spędzała z „nową” wiele czasu, tłumacząc zawitości szkolnych relacji i stając jedną z lepszych koleżanek Marzeny.

Kasia, która do tej pory uważała się za przyjaciółkę Ani czuła, że ich relacja zmienia się, a Ania dużo mniej czasu spędza z nią, odkąd poświęca tak dużo czasu Marzenie. Gdy się spotykały Ania opowiadała głównie o tym, co powiedziała Marzena... Katarzyna nie dawała poznać po sobie, że brakuje jej tamtej relacji z Anką i póki co, choć było widać, że coś ją gryzie, bo od dłuższego czasu na jej twarzy nie gościł uśmiech, bała się jednak otwarcie powiedzieć, że tamtej dawnej Ani jej brakuje...

1. Dzięki czemu Marzena tak szybko zyskiwała sympatię nowej grupy?

.....
.....

2. Dlaczego Ania spędzała z Marzeną tak wiele czasu?

.....
.....

3. Co wtedy czuła Kasia? Opisz jej uczucia.

.....
.....

Oceń postawę Ani. Czy powinna zauważyć to, co dzieje się z Katarzyną?

.....
.....
.....

4. Co według Ciebie powinna zrobić Kasia?

.....
.....

5. Jak sądzisz, jak rok później wyglądały relacje między koleżankami?

.....
.....

6. Odpowiedz na pytanie: Jak ludzie budują relacje? Co w tym pomaga, a co szkodzi?

.....
.....
.....

O sobie – twórczo

Ćwiczenie dedykowane uczniom klas VII-VIII szkoły podstawowej oraz uczniom szkoły ponadpodstawowej z autyzmem, w tym zespołem Aspergera. Zadanie polega na dokończeniu rozpoczętych zdań, tak, aby wyrażały to, co uczeń myśli.

Cel: rozwijanie autorefleksji i wdrażanie do twórczości.

Przewidywany czas trwania: 20 minut.

Niektórzy twierdzą, że każdy człowiek jest poetą, jednak dla części uczniów będzie to naprawdę nietatwe ćwiczenie, będą oni zostawiać niektóre linijki bez uzupełnienia, co trzeba zaakceptować. Możemy podpowiedzieć, że chodzi o w miarę spójny tekst, w którym jedno zdanie wynika z drugiego, doprecyzowuje poprzednie: „Wtedy”, „Bo”, „Przecież”, a zakończenie powinno zawierać pewnego rodzaju pointę.

O sobie – twórczo

1. Dokończ zdania w taki sposób, aby wyrażały to, co czujesz.

1. Jestem

2. Chciałbym

3. Lubię, gdy

4. Zawsze

5. Wtedy

6. Marzę

7. Bo

8. Nie lubię

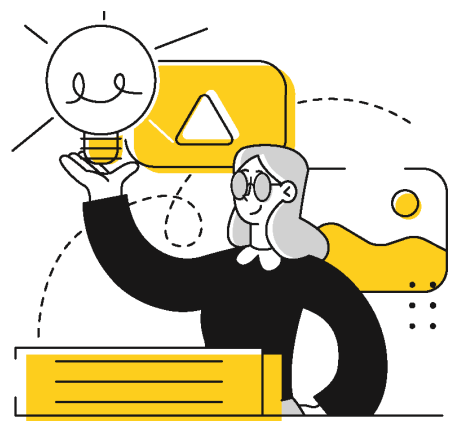
9. Przecież

10. Gdybym

11. Byłbym wtedy

12. To nic, że

13. Zawsze

Słowo i obraz

Ćwiczenie dla uczniów klas VII-VIII szkoły podstawowej oraz uczniów szkoły ponadpodstawowej z autyzmem, w tym zespołem Aspergera. Zadanie polega na odnalezieniu obrazka, który odpowiada konkretnym emocjom i uczuciom oraz krótkiej argumentacji, co do dokonanego wyboru.

Cel: rozwijanie umiejętności łączenia emocji i uczuć z konkretnym obrazem (albo stanem).

Przewidywany czas trwania: 20 minut.

To pozornie proste ćwiczenie może też wywołać spostrzeżenia dotyczące nie-szczerości pewnych zachowań lub ustalonej etykiety. I tu znowu wiele zależy od stopnia funkcjonowania społecznego ucznia, bo np.: pytanie „co u Ciebie?” nie wymaga od razu szczegółowego sprawozdania ze strony pytanego, gdyż może być tylko grzecznościowym zwrotem, na który czasem wystarczy odpowiedzieć używając również pewnego rodzaju etykiety.

Słowo i obraz

1. Połącz nazwy uczuć i emocji z obrazkami przedstawiającymi konkretne sytuacje.

frustracja

złość

empatia

współczucie

radość

duma

strach

Scenariusze zajęć

Nauka prowadzenia rozmowy u nastolatków z Zespołem Aspergera

Scenariusz zajęć indywidualnych dla uczniów klas VII-VIII szkoły podstawowej. Ćwiczenia mają na celu wyposażenie nastolatka z Zespołem Aspergera w umiejętność swobodnego komunikowania się.

Cele:

- pozwijanie umiejętności budowania konwersacji z rówieśnikami,
- poznanie znaczenia komunikowania się,
- poznanie celowości i ważności komunikacji z innymi osobami,
- nauka prowadzenia konwersacji.

Potrzebne materiały:

- opaska na oczy,
- kulki,
- miska,
- ringo i stojaki,
- klocki,
- szarfa,
- piłka,
- mikrofon lub coś co go przypomina.

Wprowadzenie

Prowadzący wita się z uczniem i opowiada o tym, że tematem zajęć będzie komunikacja i jej znaczenie. Prowadzący pyta ucznia:

- Dlaczego powinniśmy rozmawiać z przyjaciółmi, kolegami/koleżankami z klasy, nauczycielami?
- Co wydarzyłoby się, gdybyśmy nie komunikowali się ludźmi lub odpowiadalibyśmy tylko krótkim „tak, nie”?
- W jaki sposób wpłynęłoby to na życie ucznia?

Oczekiwane odpowiedzi: przyjaciele nie chcieliby się ze mną przyjaźnić, kolega mógłby pomyśleć, że unikam kontaktu z nim, mogłoby to urazić inną osobę.

Ćwiczenie „Nic nie widzę”

Ćwiczenie ma na celu pokazać, że przy pomocy komunikowania się łatwiej jest wykonać różne zadania.

Prowadzący prosi ucznia, żeby przez chwilę poczekał na korytarzu. W tym czasie nauczyciel rozkłada w klasie zabawki i sprzęt sportowy.

- I stacja** – na podłodze leżą kulki, a obok miska, do której uczeń ma włożyć kulki,
- II stacja** – na podłodze leżą gumowe kółka ringo i obok stojaki, na które trzeba je założyć,
- III stacja** – na podłodze leżą klocki, z których uczeń powinien ułożyć wieżę,
- IV stacja** – na podłodze leży szarfa którą uczeń ma założyć od dołu,
- V stacja** – na podłodze leży piłka, którą uczeń powinien podnieść i położyć na krześle.

Po ułożeniu sprzętu prowadzący zawiązuje uczniowi oczy i podprowadza go do stacji I.

Za pomocą wskazówek prowadzącego uczeń powinien wykonać zadania.

Podsumowując ćwiczenie prowadzący pyta czy uczeń dałby radę wykonać zadania bez wskazówek i podkreśla znaczenie komunikacji.

UWAGA! Do wykonania stacji można wykorzystać inny sprzęt.

Ćwiczenie „Gorące krzesło”

Ćwiczenie polega na przeprowadzeniu wywiadu. Uczeń siada wygodnie na krześle, a prowadzący przeprowadza z nim wywiad, jak w programie telewizyjnym. Uczeń i nauczyciel na zmianę przekazują sobie mikrofon lub coś co go przypomina.

Warto zamienić się rolami żeby uczeń mógł być prowadzącym programu. Nauczyciel zwraca się do ucznia Pan/Pani, a zadawane pytania mogą dotyczyć życia codziennego np.

- Jak się pan dzisiaj czuje?
- Czy jest pan zadowolony ze zmiany planu zajęć?
- Jakie jest pana ulubione jedzenie?

Ćwiczenie pomoże rozluźnić atmosferę i przygotować ucznia do kolejnego zadania.

Drama

Prowadzący przedstawia uczniowi trzy sytuacje, które będą odgrywane:

- Idziesz do szkoły i przypadkiem spotkałeś kolegę z klasy.
- Twój przyjaciel zapytał cię jak ci mija dzień.
- Nauczycielka chce porozmawiać z tobą o projekcie z języka angielskiego.

Odgrywając scenki prowadzący wciela się w rolę kolegi, przyjaciela, nauczycielki. Podczas odgrywania scenek warto zwrócić uwagę na to, jakie tematy w rozmowie uczeń może poruszać z kolegą, ale nie może rozmawiać o tym z nauczycielem.

Ważne, aby w momentach, kiedy uczeń udziela krótkiej odpowiedzi, poprosić go o jej rozwinięcie. Należy wówczas wytłumaczyć, że przy pomocy odpowiedzi otwartych buduje się łańcuszek dialogu i nie wystarczy tylko odpowiedź przecząco lub twierdząco.

Prowadzący może postawić ucznia w sytuacji, w której odtwarza zachowania ucznia np. dając bardzo krótkie odpowiedzi, wtedy tworzy się pauza i uczeń zauważa, że trudno jest kontynuować rozmowę.

Warto zwrócić uwagę również na to, że uczeń również powinien zadawać pytania, a dialog powinien odbywać się na zasadzie zmienności: kolega pyta – ty odpowiadasz, ty pytasz – kolega odpowiada, żeby nie pogubić się w kolejności można podczas scenek podawać sobie piłeczkę i wtedy jest jasne, która osoba ma wypowiedzieć się.

Podsumowanie

Prowadzący podsumowuje zajęcia podkreślając znaczenie komunikacji i wpływ tego w jaki sposób komunikujemy się na postrzeganie nas przez innych.

Powitanie, kłótnia, zgoda

Scenariusz zajęć grupowych dla uczniów klas IV-VI podstawowej. Zadania mają na celu zwrócenie uwagi na przeżywane emocje i to, w jaki sposób są wyrażane.

Cele:

- zwrócenie uwagi na przeżywane emocje i sposób ich ekspresji,
- nauka uwalniania napięć emocjonalnych w bezpieczny sposób.

Spotkanie po latach

Uczestnicy zajęć spacerują po pomieszczeniu, a następnie znajdują osobę do pary.

Witają się z nią tak, jak z odnalezionym po latach przyjacielem, ściskając i pytając, co się z nim działo.

Na sygnał osoby prowadzącej „stop!” uczniowie rozchodzą się i znów spacerują po pokoju.

Teraz znajdują sobie inną osobę i tym razem zażarcie się z nią kłócą.

Na sygnał osoby prowadzącej „stop!” uczniowie rozchodzą się i znów spacerują po pokoju.

Po spotkaniu trzeciej osoby uczniowie reagują tak, jakby chcieli pogodzić się z nią po ogromnej kłótni.

Zabawę przerywa sygnał „koniec!”

Ćwiczenie należy powtórzyć 3-4 razy. Nauczyciel prosi uczniów aby w każdej kolejnej rundzie starali się jeszcze bardziej okazać odczuwane emocje, wręcz przerysowując je do przesady, np. z okrzykami radości, z błaganiem na klęczkach o przebaczenie itd.

Podsumowanie

Po zakończeniu ćwiczenia uczniowie siadają w kręgu i odpowiadają na pytania nauczyciela:

- Jakie emocje towarzyszyły wam w czasie wykonywania ćwiczenia?
- W jaki sposób można wyrazić swoją złość bez agresji?

Rozwijanie umiejętności rozumienia sytuacji społecznych i nazywania emocji

Zestaw zawiera trzy karty pracy dla uczniów klas IV-VIII. Zadaniem ucznia jest uzupełnienie dymków w których bohaterowie próbują określić własne emocje i to, co sprawiło, że znaleźli się w trudnej sytuacji.

Cele:

- rozwijanie umiejętności społecznych związanych z emocjami,
- rozwijanie umiejętności określania i nazywania stanów emocjonalnych i nastroju,
- rozwijanie umiejętności radzenia sobie ze stresem w sytuacjach społecznych.

Ważne jest, aby:

- pomóc uczniowi zrozumieć ciąg zdarzeń opisanych w historyjce,
- reagować na propozycje ucznia w sposób empatyczny, unikać oceny,
- zadawać uzupełniające ćwiczenie pytania otwarte, które pomogą uczniowi poszerzyć rozumienie sytuacji społecznych.

Rozwijanie umiejętności rozumienia sytuacji społecznych i nazywania emocji

Czasem nawet wśród najbliższych przyjaciół zdarzają się nieporozumienia. Tak było z Konradem i Staszkiem. Spędzali ze sobą całe dnie, rozmawiali o wszystkim. Któregoś dnia Staszek zwierzył się Konradowi z tego, że jego rodzice się kłócą. Konrad, martwiąc się o przyjaciela, opowiedział o tym w szkole. Staszka to bardzo zdenerwowało. Chłopcy się pokłócili. Zastanów się, jakie uczucia i myśli towarzyszyły chłopcom.

Wiesz co, czuję się...

Nie spodziewałem się, że...

Liczyłem na to, że...

Gdy opowiedziałeś mi o tych kłótniach,
myślałem, że...

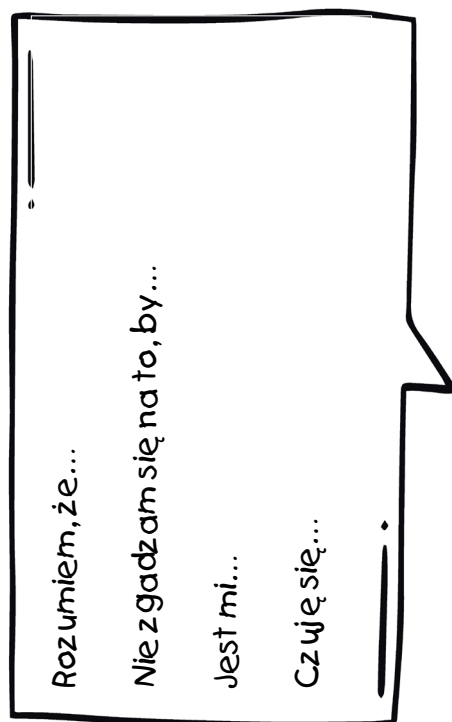
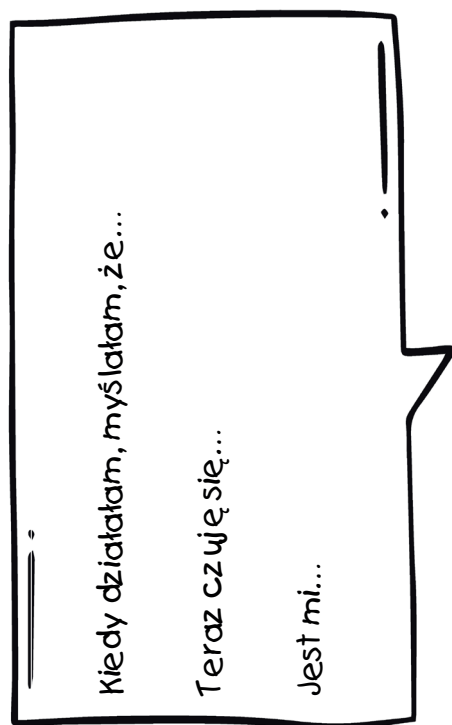
Nie wiedziałem...

Staratem się...

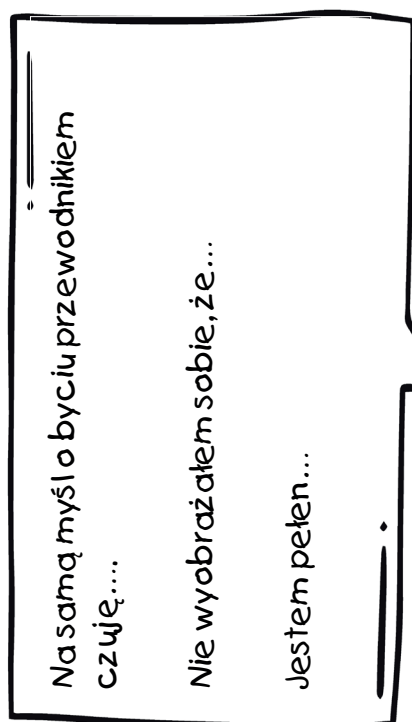
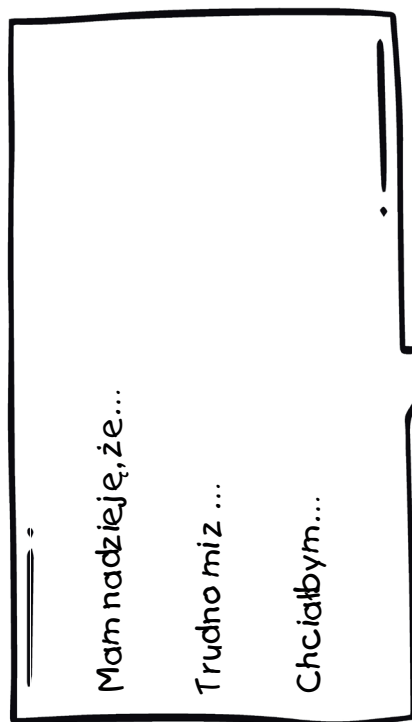
Rozwijanie umiejętności rozumienia sytuacji społecznych i nazywania emocji

Anka jest wrażliwą dziewczyną. Gdy na ulicy zobaczyła bezdomną starszą panią, która prosiła o pomoc, nie myśląc wiele pobiegła do domu i zabrała z szafy najcieplejszy płaszcz mamy, by dać potrzebującej kobiecie. Wybiegając złapała również trochę pieniędzy, które leżały na ławie naszykowane, by zapłacić za szkolne obiady. Mama Ani nie była jednak zadowolona z zachowania córki. Pomóż im wytłumaczyć ich emocje i motywacje.

Rozwijanie umiejętności rozumienia sytuacji społecznych i nazywania emocji

Franek nie lubi, kiedy coś się dzieje nagle lub niezgodnie z planem. Gdy okazało się, że cały tydzień będzie szkolnym przewodnikiem nowego kolegi, który dołączył do klasy, nogi się pod nim ugięły, a w gardle poczuł ścisk. Oskar – nowy uczeń – również nie czuł się najlepiej pierwszego dnia w nowym środowisku, ale starał się tego po sobie nie pokazywać. Co się działo w głowach chłopców?

Rozwijanie umiejętności nazywania i wyrażania emocji

Zestaw zawiera cztery karty pracy dla uczniów klas I-IV. Zadania mają na celu rozwijanie kompetencji związanych z nazywaniem i wyrażaniem emocji. Dodatkowo służą rozwijaniu motoryki małej.

Cele:

- rozwijanie umiejętności nazywania emocji,
- rozwijanie umiejętności identyfikowania źródeł uczuć,
- rozwijanie umiejętności wyrażania swoich uczuć,
- rozwijanie umiejętności rozpoznawania stanów emocjonalnych innych osób.

Ważne jest, aby:

- porozmawiać z dzieckiem o jego pomysłach na źródła emocji dzieci Pawła i Agatki,
- unikać oceny sposobu myślenia o emocjach,
- wspierać kreatywność i nieszablonowy sposób myślenia.

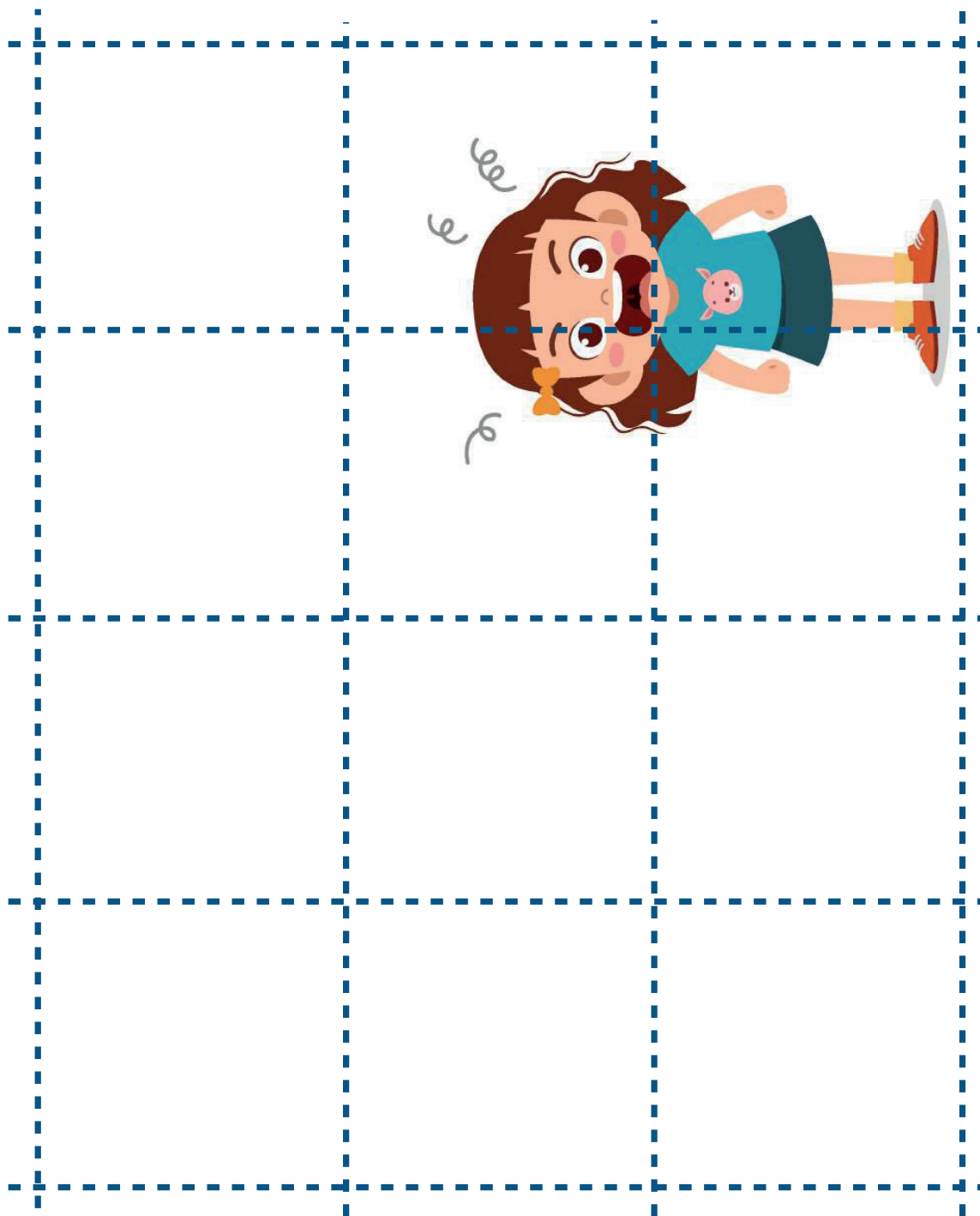
Rozwijanie umiejętności nazywania i wyrażania emocji

Paweł bardzo się czegoś boi. Co mogło go przestraszyć? Narysuj to, na co patrzy chłopiec, a następnie wytnij puzzle i ułóż układankę.

Rozwijanie umiejętności nazywania i wyrażania emocji

Agatka bardzo się zezłościła. Co się stało? Narysuj to, na co patrzy dziewczynka, a następnie wytnij puzzle i ułóż układankę.

Rozwijanie umiejętności nazywania i wyrażania emocji

Agatka jest dzisiaj bardzo smutna. Ci się stało? Narysuj to, na co patrzy dziewczynka, a następnie wytnij puzzle i ułóż układankę.

Dołącz do grona pedagogów
z pasją!

 pedagogika.pl

- Inspirujące artykuły poszerzające warsztat pracy
- Gotowe scenariusze zajęć – od przedszkola po szkoły średnie; spotkania z rodzicami oraz rady pedagogiczne
- Atrakcyjne graficzne materiały: karty pracy, ankiety, gry, dokumentacja
- E-letter – wskazówki i porady wprost na skrzynkę mailową
- Wideoporady i certyfikowane e-szkolenia
- Poradnia portalowa – udzielamy odpowiedzi w ciągu 2 dni roboczych

www.epedagogika.pl

Tytuł:

Narzędziownik nauczyciela wspomagającego. Karty pracy i scenariusze zajęć

Autorzy: Dniel Buchowiecki, Natalia Perek, Sofiya Revkovich

Wydawca: Paulina Stanek

Redaktor: Marta Wysocka

Korekta: zespół

Projekt graficzny okładki:

Skład i łamanie: Triograf, Darisz Kołacz

ISBN: 978-83-269-9774-7

Copyright by Wiedza i Praktyka sp. z o.o. Warszawa 2021

Wiedza i Praktyka sp. z o.o.

ul. Łotewska 9a, 03-918 Warszawa

tel. 22 518 29 29, faks 22 617 60 10, e-mail: cokl@wip.pl

NIP: 526-19-92-256 Numer KRS: 0000098264

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy

Sąd Gospodarczy XIII Wydział Gospodarczy Rejestrowy.

Wysokość kapitału zakładowego: 200.000 zł

Niniejszy e-book chroniony jest prawem autorskim. Przedruk materiałów bez zgody wydawcy jest zabroniony. Zakaz nie dotyczy cytowania publikacji z powołaniem się na źródło. Zaproponowane w niniejszym poradniku wskazówki, porady i interpretacje dotyczą sytuacji typowych. Ich zastosowanie w konkretnym przypadku może wymagać dodatkowych, pogłębionych konsultacji. Publikowane rozwiązania nie mogą być traktowane jako oficjalne stanowisko organów i urzędów państwowych. W związku z powyższym redakcja nie może ponosić odpowiedzialności prawnej za zastosowanie zawartych w poradniku wskazówek, przykładów, informacji itp. do konkretnych przypadków.

2 BA 0067